

ЛЕКСИКОЛОГІЯ

1. Виконайте завдання з тесту ЗНО-2019 (основна сесія).

Антонімами є слова в рядку

- A** постійний — сталий
- B** приємний — мілив
- C** різниця — тотожність
- D** провісник — предтеча

Лексикологія — розділ мовознавчої науки, що вивчає словниковий склад мови, або лексику.

Лексика — сукупність слів певної мови.

Лексичне значення слова — те, що слово означає. Кожне повнозначне слово може мати одне або декілька лексичних значень. Лексичне значення слів пояснюють в тлумачних словниках.

Групи слів за значенням, походженням, уживанням та емоційним забарвленням

Групи слів	Значення	Приклади	
За значенням	Однозначні слова	Мають одне лексичне значення. <i>азот, пенал, префікс</i>	
	Багатозначні слова	Мають кілька лексичних значень. Багатозначні слова можуть ужива-тися в прямому та переносному зна-ченнях. Пряме — основне, головне, первин-не значення слова. Переносне — вторинне, виникло шляхом перенесення назви з одного явища дійсності на інше за подіб-ністю їхніх ознак.	<i>солодкий, урок, земля</i> <i>гострий меч, крила чайки, mrіє дівчина</i> <i>гострий погляд, крила пісні, mrіє гай</i>
	Омоніми	Слова, одинакові за звучанням, але різні за значенням. <i>байка — тканина, байка — жанр твору</i>	
	Пароніми	Слова, подібні за звучанням, але різні за значенням. <i>адрес — адреса, ефектний — ефектив-ний</i>	
	Синоніми	Слова, різні за звучанням і написан-ням, але одинакові або близькі за зна-ченням. <i>метелиця, хуртовина, завірюха, заметіль, хуга, віхола, пороша</i>	
	Антоніми	Слова з протилежним лексичним значенням. <i>теплий — холодний, правда — брехня</i>	

Групи слів	Значення	Приклади
За походженням	Власне українська лексика	Слова, що вживають лише в українській мові. людина, мрія, кмітливий
	Запозичена лексика	Слова, що ввійшли до української мови з інших мов (слова іншомовного походження). історія, театр, козак
	Загально-вживані слова	Активно вживають усі носії мови. батько, хліб, думати
	Професійні слова	Використовують люди певних професій. клітина, кінцівка (біологи)
		Окрема група професійних слів – терміни – слова, що мають чітко окреслене значення й поняття з різних галузей науки, техніки, мистецтва. звук, підмет, іменник, напруга, кислота, реакція, палуба, верстка
	Діалектні слова	Уживають жителі певної місцевості. газда (господар), ватра (багаття)
	Неологізми	Нові слова, що виникають у мові. У художній літературі існують авторські неологізми , які творить сам письменник. Не дивися так привітно, яблуневоцвітно (П. Тичина).
За вживанням	Історизми	Слова, що вийшли з активного вжитку через зникнення понять, які вони називали. вельможа, війт, жупан
	Архаїзми	Слова, які витіснилися з активного вжитку іншими словами. град (місто), перст (палець), ректи (говорити)
За емоційним забарвленням	Нейтральна лексика	Слова, які використовують усі носії мови в повсякденному житті. вітер, вода, холодний, небо, ходити, знати
	Емоційно забарвлена лексика	Слова, які у своєму значенні мають позитивну або негативну емоційність і слугують для вираження почуттів (радість, горе, любов, ніжність тощо). ласкавий, ненависний, вітерець, хмаряще, солоденький, водиця, вікопомний

2. Випишіть однозначні слова.

Переляк, молоко, оса, провід, розетка, ескалатор, мойва, стіна, обід, артикль, морозиво, план, сестра, одеколон, йогурт, образ, лице, кут, синекдоха, лист, джерело, вид, міст, етикет, йог, воля, марка, лялька.

- З перших букв вписаних слів складіть жанр і назву твору І. Франка, у якому порушено проблему стосунків вождя й народу.

3. Виконайте завдання у форматі тесту ЗНО.

1. Обидва прикметники вжито в прямому значенні в рядку

- А залізна покрівля, залізна воля
- Б чиста криниця, чиста совість
- В золотий перстень, золотий зливок
- Г срібна ложка, срібне волосся
- Д гарячі страви, гарячі кольори

2. Виділене слово вжито в прямому значенні в реченні

- А За вікном *танцюють* сніжинки.
- Б А вівчар *жене* отару плаєм.
- В *Мовчатъ* засніжені дерева.
- Г Старезну думу *думаютъ* ліси.
- Д Скоро серпень *прибуде* ясний.

3. Виділене слово вжито в прямому значенні в реченні

- А Онде балочка *весела*, в ній хороші, красні села.
- Б Ми *чуємо* тебе, Кобзарю, крізь століття.
- В Так гірко відати, що юність *відцвіла!*
- Г А місяць липень луги *покосить*.
- Д Як тебе не *любити*, Києве мій!

4. Виділене слово вжито в переносному значенні в реченні

- А Я *стужився*, мила, за тобою.
- Б Хай правда по світу *полине*.
- В Од дихання моого тихий мак *oblita*.
- Г І в дорогу далеку ти мене на зорі *проводжала*.
- Д Ти ізнов мені *снишся* на стежці гіркої розлуки.

5. Синонімічним є ряд слів у рядку

- А автострада, траса, шосе, шасі, магістраль
- Б мужній, безстрашний, хоробрій, сміливий, відчайдушний
- В відстоювати, обороняти, боронити, пересилувати, захищати
- Г заплаканий, смутний, замріяний, опечалений, невеселий
- Д повсякчас, повік-віки, завжди, постійно, невгамово

6. Синоніми виділено в реченні

- А Я знаю вас, я не скажу нікому, що ми давно не *вороги*, а *друзі*.
- Б Що *засне*, а що й *розбудиться*, чорний сон віків не збудеться.
- В Не забувайте *незабутнє*, воно вже інеєм взялось!
- Г По самісінський горизонт насій собі *клопотів* і *гризом*.
- Д Чи ж *неповторне* можна *повторити*?

14. Слово **ефективні** поєднується з усіма словами, **ОКРІМ**

- A ліки
B методи
C трюки

- G уроки
D добрива

15. Слово **військовий (-а, -е)** поєднується з усіма словами, **ОКРІМ**

- A заклад
B присяга
C літак

- G лікар
D період

16. Слово **лікарський (-а, -е)** поєднується з усіма словами, **ОКРІМ**

- A комплекс
B кабінет
C контроль

- G товариство
D мораль

17. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A хронометраж часу
B офіційна особа
C прейскурант цін

- G подарувати презент
D перша прем'єра

18. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A пам'ятний сувенір
B вільна вакансія
C моя автобіографія

- G суверена держава
D запитати питання

19. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A ні в койому разі
B відповіді співпадають
C слідуюча зупинка

- G на ваш розсуд
D для любих цілей

20. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A відношення до батьків
B часний сектор
C коврове покриття

- G перегорнути сторінку
D заставив прочитати

21. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A чергувати в столовій
B розкрийте підручник
C поступати в інститут

- G небезпечний поворот
D бутылка шампанського

22. **НЕМАЄ** лексичної помилки в словосполученні

- A участковий лікар
B печена по-гуцульськи
C доказувати думку

- G здавати екзамен
D смачні блюда

23. НЕМАЄ лексичної помилки в словосполученні

- | | |
|-----------------------------|---------------------------|
| A бувші студенти | G мебельна фабрика |
| B блінчики з м'яском | D білети на потяг |
| V сказати зайве | |

24. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|--------------------------|-------------------------------|
| A вірно кохати | G трапляються недоліки |
| B приймати участь | D являється у сні |
| V впадати у вічі | |

25. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|-------------------------------|---------------------------------|
| A вітальний адрес | G святкові міроприємства |
| B екзаменаційний білет | D дипломатичні відносини |
| V вступати до ліцею | |

26. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|---------------------------|--------------------------------|
| A невірний номер | G матеріальне становище |
| B завдати шкоди | D підбивати підсумки |
| V переказати кошти | |

27. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|-----------------------------|--------------------------|
| A привести до втрат | G зворотна адреса |
| B усунення недоліків | D заказний лист |
| V перелік запитань | |

28. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|---------------------------------|--------------------------------|
| A передплата на газети | G прасувати білизну |
| B більша половина учнів | D виконати впродовж дня |
| V заходи щодо поліпшення | |

29. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|---------------------------------|----------------------------------|
| A виключення з правопису | G лікарняний лист |
| B зазнати збитків | D позбавляти громадянства |
| V змістовна відповідь | |

30. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|-------------------------------|--|
| A сучасні меблі | |
| B учебовий корпус | |
| V вулиці перетинаються | |
| G відчинити двері | |
| D сходова клітка | |

31. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- | | |
|--------------------------------|--------------------------------|
| A виключити світло | G стерегтись автомобіля |
| B навколошне середовище | D привести до успіху |
| V заслуговує на увагу | |

32. Лексичну помилку допущено в словосполученні

- A** прийду наступного місяця
- B** вийду на наступній станції
- C** виконати наступним чином
- D** спробуйте наступного разу
- E** хай зайде наступний пацієнт

33. Установіть відповідність.

Запозичене слово

- 1** конкурс
- 2** ілюмінація
- 3** кулінарія
- 4** коаліція

	A	B	V	G	D
1					
2					
3					
4					

Власне українське слово

- A** змагання
- B** освітлення
- C** об'єднання
- D** куховарство
- E** склепіння

34. Установіть відповідність.

Запозичене слово

- 1** арбітр
- 2** портрет
- 3** генеза
- 4** культ

	A	B	V	G	D
1					
2					
3					
4					

Власне українське слово

- A** походження
- B** оздоблення
- C** обожнювання
- D** суддя
- E** зображення

35. Установіть відповідність.

Слово

- 1** засновувати
- 2** співвідноситися
- 3** таланити
- 4** публікувати

	A	B	V	G	D
1					
2					
3					
4					

Синонім

- A** видавати
- B** відповідати
- C** організовувати
- D** практикувати
- E** щастити

36. Установіть відповідність.

Слово

- 1 багатий
- 2 безвусий
- 3 бадьорий
- 4 балакливий

	A	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

Антонім

- А убогий
- Б упертий
- В мовчазний
- Г літній
- Д зморений

37. Утворіть словосполучення.

- 1 відкрити
- 2 розкрити
- 3 відчинити
- 4 розгорнути

	A	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

- А книжку
- Б планету
- В вікно
- Г злочин
- Д намет

38. Утворіть словосполучення.

- 1 голосити
- 2 оголосити
- 3 розголосити
- 4 наголосити

	A	Б	В	Г	Д
1					
2					
3					
4					

- А промову
- Б на перевагах
- В таємницю
- Г з горя
- Д вирок